

Erik Hoffmeyer um stýring, ordan og tómleika:

TÍÐARANDIN -MEGI OG VEIKLEIKI

Í staðin fyri tær hugsanir vit høvdu um stýring av samfelagnum hava vit nú góðtikið at marknaðurin ger av hvussu gongdin skal verða. Politiska terrorjavnvágin er avloyst av einum kaos, ið er minni höttandi og sum saman við syndringini av ideologiumum letur upp fyri einari framtíð, har ynski um eina sterka leiðslu aftur kann gerast veruleiki, skrivar Tjóðbankastjórin Erik Hoffmeyer í røðini av greinum um tíðarandan, í tíðaritinum SAMVIRKE. - Hvát verður tað, sum fer at verða eftir frá okkara tíð, um 30-40 ár?

Í minari tíð eru so nógvar broytingar farnar fram, av tí vit kalla tíðarandin, at eg havi sera stóra virðing fyri megini í teim sjónarmiðum ella teim "holdningum" ið eru partar av tíðarandanum. Hesi dominera vanligu fatanina, ið meirilutin so ella so roynir at trýsta niður yvir øll onnur.

Eg hugsi um teir áskoðningar, ið hava eyðkent tíðarskeiðið frá 30' árunum og heilt til okkara dagar. Eg havi sum sagt stóra virðing fyri megini í tíðarandanum, men eg eri noyddur til um sama mundi at ástanda, at eg ikki havi upplivað at nakar hevur verið førur fyri at siggja frameftir og soleiðis hevur kunnað spátt um hvussu tíðarandin fór at bliva.

Hetta vil so aftur siga somikið sum, at eg fari at vara meg og tað nógv, tá tað snýr seg um míni egnevni til at kunna meta um, hvussu generellu áskoðanir í samfelagnum fara at broytast í komandi árum.

Eg skal fegin gera eina roynd at skitsa upp tey øki har eg haldi, at størstu broytingarnar eru farnar fram sum aftur hava havt stóran týdning fyri broytingarnar í vanligu hugburðinum.

Tað snýr seg um trí hugtøk: stýring, skil í (ordan) og tómleika.

STÝRING

Innan tað politiska og økonomiska økið var stýring

frá myndugleikanna síðu eitt centralt hugtak bæði í 30' árunum og 40' árunum. Tað snúði seg fyrst og fremst um ta solidaritetskensluna, sum eygkendi teir stóru løntakarabólkarnar í teirra stríði fyri at fáa valdið í samfelagnum sambært vanligum demokratiskum hettum.

Solidaritetskenslan góðtók úttan fyrivarni, at teir leiðandi stungu út í kortið rættingslinjur fyri fatanina á so nógvum økjum, eisini tá tað kom til økonomiska stýring.

Hetta kom til sjóndar m.a. við at tann ráðandi politiski meirilutin var innstillaður uppá, at taka yvir stóran part av figgjarliga leiðslu-bygnaðinum og stýra figgjarligu gongdini, partvist beinleiðis við leiðslu ella óbeinleiðis við at fremja víttfevnandi økonomiskan politik.

Báðar royndirnar eru hesi seinastu ártíggjuni í veruleikanum dotnar niðurfyri soleiðis at skilja, at neyðugt hevur verið at ástanda at tær samfelagsskipanir, ið hava virkað eina mest fyri gølligari (detaillieraðari) generelli stýring av samfelags gongdini hava verið noyddar at geva skarvin yvir.

Hetta er sjálvandi fyrst og fremst galdandi fyri Sovjet-samveldi, ið var og Kína, men tað er eisini talan um í nógv onnur lond.

Tað er í og fyri seg ikki talan um, at tað ikki frá einum idilum sjónarmiði

kann verða sagt, at eitt stýrt (diregera) system er verri enn tann nú ráðandi marknaðarskipanum, men tað hevur víst seg at teir menniskjansligu negativu faktorarnir so sum egoisma, intoleransi og persónligur dominansur gjørdist alt og sjónskar innan leiðsluna.

Tann sigrandi marknaðarmekanismen, ið nú er vorin bókstaviliga talað eina-ráðandi, sambært vanligari fatan, er so avgjørt ikki nokur ideal stöð, men kan sigast at verða meira effektiv, tá man metur um tann alminduliga hugstúrin í vælferðini, heldur enn tað centralstýrða og byråkratiskt tunga systemið, ið eygkendi tey kommunistisku londini.

Marknaðarmekanismen er soleiðis vorin heilt eina-ráðandi, meðan detailstýring og tann vanliga økonomiski politikkurin mest sum er sleptur, og tað vil so aftur siga at tað frá teim politisku myndugleikumum ikki longur kunnu koma klárar ábendingar um samfelagsøkonomisku gongdini.

Hetta vil marknaðarmekanismen sjálf skipa fyri.

Tað er hent tað, at farið er frá einari ímyndan um stýring, til eina accept av einari marknaðarbúskaparlígru gongd. Ein proces, ið eg ila dugi at ímynda mær vil broytast nakað munandi.

SKIL Í (ORDEN)

Á úttanríkispolitiska økinum hevur ímyndingheimurin verið merktur av, fyrst, einari klárari konfrontation millum europeisku diktaturini og demokratiini, ið komu í hæddina undir øðrum heimsbardaga.

Aftaná hetta fingi vit so konfrontationina millum demokratiini og tað sovjetiska systemið, ið var eitt diktatur og afturat tí eisini eitt rættuliga, expansivt heimsveldi. Áskoðanirnar hava sjálvandi svinga í okkara samfelag við metingunum av teim kommunistisku skipanunum frá eini positivari stöðu til tað ideella innihaldi til rættuligan skepsis í samband við veruliga víðurskiptini.

Tað samanbrótið, ið er hent í sovjetisku skipanini, hevur verið bæði skakarði og úttan fortíðelli í søguni, men tað hevur avdúka

bæði ineffektivitet og tað vantandi etisku megina í sjálvari skipanini.

Áður var ein ávisur ordan tá tað kom til at taka stöðu. Tað var eitt val millum tvær skipanir, ið stöðu yvir av hvørji aðrari ideologisk og hemaðarlíga.

Hetta er nú avloyst av nökrum, ið kann kallast kaos. T.v.s. at tað nú ikki er nakað at halda seg til, tá mest skal um ymsku systemini, ið eru ymsk bókstaviliga talað frá landi til land, og har tað einasta, ið tað verður reagerað imóti, er um tað tekur seg upp, eitt ella annað, vápnad stríð í einstaka landinum.

Tað er í veruleikanum ikki gjørligt at meta um hvørjar kreftir tað eru, ið eru uppá spæl í teim ymsku nógvu stríðsmálunum, ið taka seg upp, og teir ikki serliga álitandi massamiðlarnir hava fingið eina alt ov stóra ávirkan á metingarnar av hvat, ið tað er sum hendur í teim ymsku londunum. Gongdin kann lýstast sum ein forkan seg burtur úr einari stöðu, har tað er eitt ávíst skil í metingunum millum tær báðar ráðandi skipanir, á veg inn í eina kaotiska stöðu, har tað ikki reidiliga er nakar møguleiki fyri einum grundarlagi fyri stöðutak til skipanir í teim einstøku londunum - undantikið kravið um virðing av mannaættindunum.

TÓMLEIKI

Kaos er tað sama sum vantandi ordan, men er kanska ikki so vandamálið sum terrorjavnvágin.

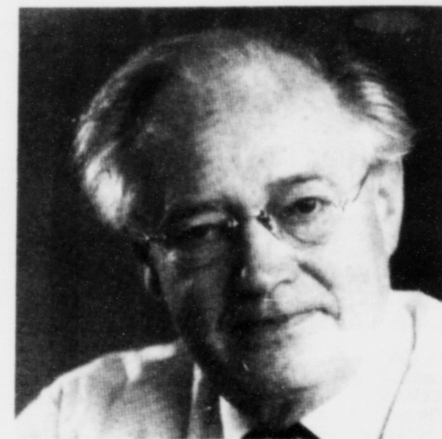
Sama hvat man heldur um hetta, er tað sannlíkt at tað ikki kemur at spyrjast ein líka so harlig konfrontation burtur úr sum tann, ið eyðkendi tað konfrontationina, ið verið hevur.

Neyvan er nakað tíðarskeið í bókmenta søguni har hugtaki tómleiki hevur staðið so frammaliga sum tað ger tað nú.

Hetta er galdandi fyri eina røð av rithøvundum - serliga millum teir, ið skriva leikrit.

Hetta kann eisini sigast at verða ein avleiðing av syndringini, ið er farin at eyðkenna ideologiarnar.

Sama um ideologiarnar eru politiskar ella religiøs-

ar, so eru tær royndir, ið eru ætlaðar at hava til endamáls, at tú kennir á tær, at tú røkkur eitt mál.

Endamálið við ideologiumum er at leiða fólk til eina frægari ástandar og tann vegin til eitt betri lív, annað hvørt áðrenn ella aftan á deyðan.

Ideologiir hava allar dagar bergtikið menniskju, og tað kann sigast, at hesin stóri áhugin runt tómleikan er tekin um eitt latent ynski um eitt ella annað slag av leiðslu ella ideologi.

Minar hugsanir peika tann vegin at vit í samband

við spurningarnar um stýring, ordan og tómleika eru komin í eina stöðu har tað kann hugast, at fólk eru løtt offur fyri ideologium - at fólk ynskja eitt ella annað slag av leiðslu.

Eg kann ikki profetara um, hvønn veg tað ber, bert inniliga vóna, at tær ideologiir, ið eyðkendi 30' árinu og 40' árinu, har leiðarnir fingi fólk til at marchera í takt við onnur samfeløg, ikki koma aftur.

Erik Hoffmeyer
ums. j. smith

Føroyingar í Ålborg

Tann árliga ræstkjótaveitslan verður leygar-kvöldið 11. februar kl. 19. Veitslan verður hildin í Trekanten, Sebbesundvej 2 A, Ålborg Øst. Bussarnir nr. 3 og 4 koyra til dýrnar. Bórð-reitt verður við súpan, røstum kjøti og súreplakøku. Sodavatn og øl fæst eisini sera biliga. Aftan á verður føroyskur og enskur dansur, teir vælmótøktu Hans Olivur og Co. spæla til dansin. Tilmelding hjá Anju, tlf. 98117298 ella hjá Jeanette, tlf. 98103188, seinasta freist at melda seg til veitsluna er 6. febr. Kostnaðurin fyri veitsluna er 150 kr., um góldið verður á giro. Giro nr. 160-65-49, Tórarinn Niclassen, J.F. Kennedy Plads, Hotel Hafania, vær. 115, 9000 Ålborg. Um góldið verður við dýrnar, er kostnaðurin 180 kr.

Umframt hetta, so skipar føroyingafelagið fyri fleiri tiltøkum í Fjøsnum - Østerbrogade 85, 9400 Nørresundby.

Hvørt mikukvöld kl. 19.30 er videokvöld. Annaðhvørt friggjakvöld kl. 20 er kortspæl, byrjað varð 20. jan. Kvæðabólkurin skipar fyri føroyskum dansi annaðhvørt friggjakvöld, næstu ferð 10.

febr. kl. 20. Café verður í Fjøsnum fyrsta leygardag í hvørjum mánaði frá kl. 14-17. Fyrstu ferð leygardagin 4. febr. Høvi verður at fáa sær ein drekkamunn, heima-bakstur og at lesa bløðini. Børnini kunnu læna føroyskar barnabækur og bløð við heim. Barnabólkurin skipar fyri. Hvørt leygarkvöld er Fjøsdið opið frá kl. 22 og so leingi barnevørðin timir. Har er møguleiki at lesa tey føroysku bløðini, vera saman við øðrum føroyingum, eisini er bær við sera rimiligum prisum. Fótbóltur er á skránni leygardagar, byrjað verður aftur 4. febr. Vant verður úttan fyri Arbejderbevægelses Kollegium, Borgmester Jørgensensvej 5, 9000 Ålborg. Tilmelding hjá Áka, tlf. 981418 28 ella hjá Bárða, tlf. 98113651.

Umframt hetta eru limir vælkomin til at læna hølið til ymsk tiltøk. Tosið við Bárða Huusgaard á tlf. 981136 51.

Øll kunnu gerast limir í føroyingafelagnum og limagjaldið er einans 100 kr. um árið fyri vaksin og 10 kr. fyri børn, sigur føroyingafelagið í Ålborg í tíðindaskrivi.

